Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

* * *

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЬІНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСКІЙ ТРИМІСЯЧНИК * РІК ВЫДАНЯ V * Нр 4 (17) 93 * КРЕНИЦЯ

ТРЕБА ПОМОЧЬ!

(...) **Од чого сут люде на чужыні?! Для такой справы не поскуплят ани силы, ани ґроша, хоц ім обоіх не збывать.**

Треба з милым, добрым, чесным словом дійти до вшыткых прихыльників **ЛЕМКІВСКОЙ ВАТРЫ НА ЧУЖЫНІ**, а передовшыткым до молодежы, для котрой єст она сонцьом, при якым можут зберати ся хоц раз до рока. **Молодіж была, єст і буде силом нашого народу.**(...)

(О Лемківскій Ватрі на чужыні чытай в дописі п.Адама Барыьна стор. 6-8)

РУСИНКА СОФІЯ "Міс Карпат'93"

Лавреатком того меджународного конкурсу красы остала Русинка **Софія Петровцій**, ученица середньой школы в Берегові. До редакциі "Бесіды" прислала знимку з дедикацийом і поздоровліньом для вшыткых нашых Русняків. Дякуєме і гратулюєме! Тішыме ся тым барже,што няньо Софії поета Іван Петровцій - братня, богата русинска душа. (пт)

Овідий (Ovidius)

Старина

Уж во мні старина,
Мече ся сідина,
Уж зморщкы старости
Почали мі рости.

Уж жывот і сила
Загыбат із тіла.
Что змладу любило,
Тепер уж не мило.

з латинского
переклал
Михал Лучкай

МИХАЛ ЛУЧКАЙ

3-го грудня того рока минят 150-та річниця смерти русинского історика, фільольога-славісты, етноґрафа, писменника і педагога - Михала Лучкая.

Польскій славіста Р. Кухарскій назвал Лучкая "вьєско вченым мужом", а Кольляр представил го в своім творі "Dcera Slavy" як заслуженого сьна Славян. Українска вчена - літературознавец, Олена Рудловчак уважат, што діяльніст Лучкая мала значучий вплыв на актывізациі і формуваня народово-одроджыньовых стремлінь "Руской трійці".

продолж.на стор.3

ЛЕМКІВСКА ОСІН

В остатні дни теплой золотой осени,по мойому, найкрашшого часу в Карпатах (Лемкы повідают же на Лемковині), зыіхали ся на запрошыня Рады Музею Лемківской Культуры в Зындрановій нашы поеты. Мало іх быти дуже, бо што - як што,але поеты нам серед нашого племена обродили в повоєнны роки. Вроджай на поетів взял ся з тугы, з болю, з надіі,а може з любови і віры в нашу Лемковину.Розогнаны дольом,нашли ся в ріжных сторонах сьвіта...

Едны вернули, другы вертают,або хотят вернути, іічы нашли собі нову вітчызну, і лем думками сут при рідным гнізді. І, як повідат поета П.Мурянка в поемі "Сон" - *"Сьвіт мя заманил талярами"*.Така думка то не лем туга, каяня - є в ній шыра правда, шыпка надіі - же може вернy, же так ся жыти не даст; бо хоц то жыти з полном "кабзом" - то з порожньом совістю.Але більшіст з нас не ма ани полного портфеля, ани обтяженой совісти, бо не з власной волі лишыла свою рідну хыжу.

продолж. на стор.10

Новины – не новины не лем з Лемковины

- 21 серпня проведено в Комлошці І Фестиваль Русинів в Уграх. Окрем трйох родимых ансамблів выступили і Русины з Пряшивщыны, Войводіны і Підкарпатскей Руси.
- 17 вересня одбыл ся в Свиднику І Роковий Фестиваль Русинів, наразі лем з участю родимых ансамблів. На наступний організаторы запрашают і Русинів з-за медж. Вартат о тым памятати молодым Ленкан.
- 8 – 10 жолтня во Львові проходил "Світовий Конгрес Світовоі Федерації Ленків". Усталено на ним м.ін. демократычны способы поборюваня русинства.
- 22 жолтня в Будапешті ОРРУМЛ орґанізувала Русинскій Вечер. Мала тіж своє засіданя Сьвітова Рада Русинів.
- 31 жолтня в Саноку проходили сьваткуваня 10-літя оновленоі Перемышльско – Новосанцекой Православноі Єпархіі. Окрем нашых єрархів, участ брал і Архиепископ Николай з Пряшова.
- 11 листопада в Лігници мал своє зобраня Головний Заряд Стоваришыня Ленків. Бесідувано о діяльности в новых обставинах.
- 14 листопада, при нагоді кєрмешу, отворено в Бортнім выставу ґрафікы Василя Маґделяна. Акт отвертя защытил свойом присутністю Й. Преосв. Єпископ Адам.

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

Тото місце в "Бесіді" од якысого уж часу передвиджене є для рефлексий. Правда, номер од номера – кед нее рефлексий, або сут важнійшы справы од рефлексий – помішаме ту тото, што мусиме. Остатньо, вшак-вшелеяко, дішли мы до внеску, што на тым місци, попри шпальті"Новины – не новины, не лем з Лемковины" мусят бы ти рефлексиі. Бо новин з Лемковины не може быти без рефлексий.Попри тым остатнім, што уж тепер не є остатнім, дішли мы до компліцяцийного внеску, што свої рефлексиі треба писати похыленым друком. Чом?

Адже думаме, што в добі розвиненоі демократиі, або обьєкт, або субьєкт, кед уж не згорблений, та похылений дакус быти мусит. Мы маме акуратні шрифт похылений до переду,што аблютні не заперечат можливости похыленя ся обьєкту (або субьєкту) до заду. Вшыткы бо розумієме, же давно уж (враз з революцийом, котру выкликали Русины, а не Валенса) минул час кед вшытко стояти мисіло просто – як дашто на весілю.

Але,але! Одыйдне од субьєкту! Мож бесідувати і о собі,прото натура людска то уж така франца, што волит стрямбити ґамбу на обьєкті...

Было зобраня, ци засіданя, а може і дашто більше, чому надати мож рангу конференциі, ай іщы выжше.Уж так, од мала до велика, не быведу Вам того, бо я там особисті не был ґідний быти.Зас тот,хто был очывидцьом, повіл мі ачи вшытко, лем того не міг выяснити – што то заправды было. Та най уж там буде як хоче – што было, та было. Важнійше знати – якé было!

Выступлял там – як ґварил очывидец – Михалко на барз остро кутий, як міх кобальскій надутий. І в самым тым факті не было бы нич шокуючого, бо таквы міхы – хоц уж лем як експонаты – стрічают ся іщы де-не-де. Мордерством (нам на думці змордуваня) для зобраных было тото, же без пів дня чытал... літопис Ґалля Неаноніна. Уж му надтыркувала і сама голова того сойму – же і інчы хцут дашто речы, же приіхали зо широкого сьвіта, же тіж ся ім належыт дакé слово. Та де – чіпил ся мовниці, як кованда і клепал, і клепал...

І был бы клепал фрас знає як долго, кеби му на ковадло жаба не скочыла. Взял клепнуп по ній і захляпал очы тым паскудством не лем президиі, а і оным в першых рядах авдиторыі. Вшытко ся за ямкы тримало; ачи од той жабы, а не од самой Ґалльовой літописи. Бо то преці історія!

Та до той істориі не буду уж вертал, бо тіж мя деси зачынят в ямці болїти... Печу!

Пєтро

Михал Лучкай

ДУБ І ТЫКВА

Тыква все лем по земли волочыла ся і не знала, як она выросла. Стало ся, же впало зерня при дубі, нашло добру землю і ізышло. Неодолга вересло дуба досягло і по малому часу на вершку яло ся. Коли уже не лем свою підпору, но і вшыток ліс переросла і украсила, листя великоє, цвіт красний розпустила, тогды тыква почала ся дубу глумити і посмівковати:

- О, небоже, отколи ты роснеш, і так малий єс; кто тя сіял, тот не зажыє жолуди твоіх, а кед у двадцет літ раз уродиш, то уже зас' за двадцет рокы яловий єс. Позерай на мя - недавно-м сімя было, і уже-м більша од тебе; твоі листкы - гы жменькы, а мій єдин за твоіх сто; квіт твій никто не видит, а мій великій, красний блищыт ся гы золото; кілько сто жолуди треба, жебы ся вепер наіл, а моєй єдной тыквы цілому монастырьови доста. Ци не ганьбиш ся? Іщы в цілім лісі царем хочеш быти? Я заслужыла царицев звати ся.

Незабавкы прийде мороз, поварит листя, квіт і вересло. Тогды дуб прогварит:

- Як ся маш, царице? - Тепер я виджу, же ты лем тыква.

Най ся учат,котры на дачто поберут ся і забывают, что сут.

СОЙКА МЕЖДУ ПОТЯТМИ

Потята із цілой краіны сышли ся на єдну дебр і собор держали, но при початку согласно докончыли - сойку нияк не припустили на собор, сойка бо все щебечет, і между тым і тайну ізъявит, а даколи, гы вісник, будуще повіст. Сойка хотіла умолити собор, і так себе ізвиняет:

- Я не виджу причыну, прочто мене карают: я не давлю другы потята, не пустошу, гы орел і астряб, мершов не жью, гы ворон і гейя, з лепом мене не імут, гы жолтогрудку і жаворонку, ни пищалков мене не принудят, як ворябку, і не ем така лакома, гы соловій і синиця, но іздалеку пускаря зазрю і отлечу, і прото между всіми найдолше жью.

Красна ся беседа была выслухана, і предвся сойка із собора ізгнана.

Тяжко бо там правду мати, где єден обвинитель і судитель.

Увага для знавців предмету: Текст взятий зо слабо чытельного джерела. Декотры слова,на щестя нечисленны, одтворены на основі контексту.

МИХАЛ ЛУЧКАЙ

(продолж.зо стор.1)

Михал Лучкай вродил ся в селі Великы Лучкы коло Мукачова в родині дяка Михала Попа. Середню осьвіту здобывал в Ужгороді,потім в Варадині (Орадеа). Студиював в Відни богословія, слухал славістычных выкладів Й.Добровского, занимал ся історичном науком. По высвячыню даякій час был парохом в рідным селі. Од 1817 рока -з невеликом перервом,коли перебывал в Італії (1829-30) - жыл і творил в Ужгороді.

Його творча недолга дорога была переполнена пасмом інтриг, знущань, якы стрічали го зо стороны надрядного му єпископа, але і так встиг зробити дуже.

Вмер на 54-ым році жыття, але уж *сивоголовым старцьом*,як зазначыл словацкій писменник Носак-Незабудов.

Перу Лучкая належыт перша русинска граматыка. як тіж 5-томова "Історія карпатскых Русинів".В выданю "Українська Радянська Енциклопедія" пише ся што Лучкай то >>*Автор граматики слов'яно-української. Це перша зіставна граматика церковнослов'янської та української мов.С.Написав "Історія карпатських українців"<<.(т. VI,стор.246). Думам же ходит ту о тоты самы праці!..Знаний был тіж сучасникам як поета і прозаік, але мало його творів заховало ся для нащадків.

(пт)

Володислав Грабан

НИКИФОР

(до 25-ліття смерти)

В долині,окрыленій зеленьма верхами гір, бье джерельна вода - вода лічнича о найрозмаїтшых званях. В нижнім єй кінци, на невеличкым беріжку стоіт церков.Велика з червеной цеглы, над ньом стрыляют в небо цибулясты бані. В церковній затишьні сідит молодец - його іменно Никифор. Смотрит на почорнілу ікону Образ здає ся кличе до себе, до свого внутря - де інчий сьвіт, в котрім ясніст пребиват тму Образ кличе до свого сьвіта, до сьвіта, якого николи не знал, до якого не спосіб перейти. Затрачений в гущаві мрій молодец забыл о штоденных проблемах- здают ся му чужы і цілком далекы,так далекы, же порожній жолудок не домагат ся іда, а границя помедже сьвітами стає ся рухома. Сьвіт ікон заберат донів - і жебы мати го близко себе - творит го на ново.

Доступити інчого сьвіта Никифорови не є легко. На маленькых картоніках тяжко помістити чудову великіст церковных ікон.Кольор жывой ікоиы розливат ся на мягкім папері тектуры.Але тото не знеохочат Никифора.Знає, же серед жывых, найближша му матір і... церковны сьвяты.Прецік нана все провадила го перед іх облича і казала скласти рівненько до молитвы дрібны ручкы. Перед сьвятьма все могли ся пожалити і никто ім не докучыл.Задля того што дня звертал ся о помічі до найближшых в малюваній молитві.Жебы хоц на момент остати в вымріяным сьвіті - малює автопортрет, а в ряді зо сьвятьма - він Остає єпископом кольору.

Минят половина 30 років. За приводом Романа Турина "Кольоровы образкы" трафляют до Львова. Понагат Турин. Його мено підносит польскы газеты. Пенко Дровняк з Криниці стає "Nikiforem" - святым на власним образку.

Настає час войны. Криницю і поблизкы села давит німецкій окупант Люде жыют в страху, штораз бідкіше. Никифор просит кусок хліба.Малює на прибульварнім мурку. То його найкраше ательє.Малюваных святых з криницкой церкви ховат до скрині, котру од дітины панятал як власну матір. Гнеска остал сам зо своїм скриньом - скарбом. Она лем остала і святы,котрых сховал перед німецкым зором.

Никифор. Пейзаж зо стацийком

На малюнках штораз частійше являют ся криницкы хыжы, віллы, поблизкы церкви.Ходит на село не лем малювати - там свої люде,дадут їсти, одіют. Але настає час найтяжший. Вшыткых Пемків женут під люфами карабінів на желізну стацию. Люде пращают свою землю - плачут. Дорогом ідут рады возів,запряженых в волы, коні. За возами припнята худоба - на возах выстрашены діточкы. Не хотят оставити рідного порога... Хыжы порожні - як на його образках - остают в промінях першого осіннього дня. Здуты хмаркы на чыстім небі -"никифоровім небі" - пращают роздертий нарід.Німы очы

не поймуют траґедиі – Никифор остає сам. Приходит ден, коли крадут його сьвіт. Выдерают з його зору вид найкрашший – образ гір, місце молитвы – церков, слід його роду записаний в кольоровій стіні іконостасу.

Вывозят го, але він вертат.Раз,і іщы раз,і іщы раз,аж остає. Не хоче знати державны заказы.Не потрафит жыти без зеленого схылу Бескіду, округлых як дозріла грушка – церковных бань. В час повороту находит новых опікунів –А.Е.Банахів, родом Поляків. Помагают му жыти на штоден, серед вібчых люди.Ту вшытко своє, лем люде...

Помічны опікуны-менаджеры організуют в далекім місті Парыжи велику выставку малюнків-акварель. Є 1959 рік. Його праці нагадуют іконы, якы знал од дітинства,і подібны до малярства великых і узнаных – Russeau, Vivina, о котрых не чул і мистецтва іх не виділ. "На його малюнках мож стрітити портрет Енґельса і місцевого партийного, котрых поміщат в каплици пристосуваній на салю обрад",- такыма словами критика захоплює ся нештоденном композицийом і змістом малюнку творця з Криниці. Він сам вірит в маґічну силу написів,якыма оздаблят акварелі. Чи принесут му славу,грошы,а може місце, де малювал, стане ся "Криницкым Мангатаном"? Никифор малює міста незвычайны о абстракцийных конструкциях, збудуваны легко,сперты небом і земльом. Коли Corbusier творит архітектуру XX віку, незнаний никому майстер малярства – криницкій Лемко юж єй збудувал. Створил сьвіт з высоты неба!

Праці Никифора вандруют по вшыткых знаных ґалериях Европы.Од першой выставкы в 1959 р. в ґалериі Diny Vierny в Парыжи, по Амстердам (на великых афішах, побіч Chagala, Van Gogha є написане мено Nikifor) і дальше: Брукселя, Франкфурт, Гановер, Льондын, Відень, а пізнійше Америка – "земля обіцяна" лемківского племена. Далеко од рідных Карпат, од каменистой, гірской долі – на шырокій площыні мистецтва – находит своіх глядачи,любителів. З высоты неба, котре не є доступне пересічным – славит карпатску землю!

Слава і грошы пришли пізно, хоц николи іх не чекал,рад был тым,што творит. Поневірка, тяжкє жытя не дозволило заховати здоровя.Десятого жолтня 1968 року, в лемківскым селі Фолюш, гмерат Никифор. На маленькых, кредком малюваных кусках паперя – остатній раз ожывают кольоры Бескідів, роздумы о прошлым, минулым. Краплі осіннього дощу заливают образ і великыма горохами котят ся по тварі неба. То Лемковина плаче. Дарує свойому сынови наикрашшу палітру – кольор осени. Мрячныма стежками в лемківскій пейзаж одходит маляр, котрий, здобываючы дозріліст майстра мистецтва, не закінчыл шкіл. Захована в його мистецкых творах уява і материя є правдива і нероздільна,так же не познаме, де границя правды і несправедливости – границя двох сьвітів.

Створене Никифором діло засвіддчат про наше істнуваня, підносит до найвыжшого рівня лемківску культуру – благословит сьвіт істином свого мистецтва. В сьвіті твореным Богом, є його участ.

Криниця, 1993.09.21

JERZY HARASYMOWICZ

DROWNIAK NETYFOR

(fragment)

Skończy się barwny ikonostas
Nikiforowych dni
Kiedyś zajdzie to ruskie słoneczko
za górę kudłatą
Wejdą do izby dotkną ramienia
powiedzą śpi
A jego już na ognistym wozie
zawiózł do siebie Pankrator

Ale narazie jeszcze
ulicą krynicką idzie Nikifor
Pory roku buszują
wśród jego starych szmat
I odpędza kijem od wolności swojej
Jak psa najeżony świat

ТРИНАДЦЕТА - ІНАКША і ЛІПША

Повідают люде, же число 13,і до того іщы в пятницю - николи не заповідат ничого доброго. Акурат інакше выпала XIII Ватра на Чужыні в Михалові, котра одбыла ся того рока в днях 6-7 серпня.

Уж сами організаторы памятали, же тоту тринадцету Ватру треба ліпше приготовити; і організацийні і проґрамово. Найгірше было з проґрамом погоды, котра іщы в пятницю в полудне заповідала ся барз дощово і вітрово. Не тратили надіі лем сами михаловяне, котры памятают вшыткы попередні Ватры. Знали, же было вшелеяко, але як лем приходил час традицийного розпаліня ватряного огня, завсе робила ся така хвиля, якой треба было ватрянам.

Зачну од того, што на XIII Ватрі на Чужыні было кус інакше і кус ліпше.

Інакше, бо:

- Ватра не мала старосты,
- была уж більше медженародна,
- не мала тіж характеру політычного.

Ліпше, бо:

- мала богатший проґрам артыстычний, з ансамблями зо Словациі, Франциі і з краю,
- мала барз добре осьвітліня і наголосніня ватряного поля,
- мала ліпше і більше забезпечыня в ідло і питя.

Свято лемківской культуры розпочало ся вечером в пятницю, коли то пан Ярослав Горощак - заступник ведучого Головного Заряду Стоваришыня Лемків, участник вшыткых попередніх Ватр оголосил, што тогорічна,XIII Ватра на Чужыні не буде мала старосты прото, же в минулім році злы люде допровадили до великого скривджыня пана Михала Романяка (старосты Ватры).

Най іх Бог скаре, а пан Романяк най ім выбачыт - закінчыл Ярослав Горощак своє выступліня.

Пан Романяк публично, перед ватрянами заперечыл, што в минулім році не оповідал ничого такого редакторови, як він написал в ґазеті "Конкрети". Яко чловек лемківской спільноты ничого такого не повіл, а яко чловек вырозумілий - выбачат.

Я зас думам, же тоты, што писали і розповідали неправду, мали в тім свою ціль; штобы скривдити порядного чловека.Але за то - най іх сам Бог осудит.

Ведучий Головного Заряду СЛ,пан Андрий Копча привитал вшыткых гости і ватрянів, в тым і пана Воєводу лігницкого і представителя Выділу Культуры УВ, пана Бурмістра Міста і Ґміны Хоцянів і паню шолтыс села Михалів.

Ведучий подарувал пану Михалови Романякови лемківску чугу на знак зрозумліня його невинности і моральной кривды.

Ватряний Оген XIII Ватры на Чужыні розпалил найстарший з мешканців села Михалова, пан Василь Романяк.

Вершом "Лемковино, Мати моя", рецитуваным през автора, Ярослава Барну під морморандо пісні "Цне мі ся за тобом, мій лемківскій краю", розпочал Свято Ансамбль Пісні і Танця "Кичера" з Лігниці.

В пятницю і суботу на ватряній сцені выступили з богатыма програмами ансамблі:

- "Заруба" зо Словациі,
- "Кореллен" АР ВРО з Франциі,
- "Лемковина" з Білянкы,
- "Кичера" з Лігниці,
- "Хвилина" у Ґожова",
- "Поточок" з Модлы.

Были тіж выступы:

- Театру Стоваришыня Лемків з Лігниці - з драмом "Остатня година", о тематыці выселіня,
- "Поезия о Лемках очами,словами і музыком Поляка", пана Є. Дуды з Ґожова

Был тіж турнір спортовий і конкурсы лемківской бесіды, рецитациі і сьпіванок.

Ансамбль Пісні і Танця "Кичера" выступлял тіж в суботу з полным проґрамом, але ним не буду розповідал. Писал єм уж о "Кичері" двараз в попередніх хомерах "Бесіды".

Напишу лем тото, же "Кичера" в Сопоті заняла перше місце серед ансамблів фолькльорыстычных, в Ждыни на 11-тій Ватрі выступляла з великым поводжыньом,а в Лігницкым, поза Ватром аж пятраз. Заложытель і керівник ансамблю п.Юрко Старинскій по выступі і на повитання ансамблю "Лемковина" повіл м.ін.барз мудре і трафне слово: *нам, Лемкам треба нарешті выйти з лемківского гетта.*

По двох роках перервы выступил на сцені з богатым програмом одновлений і одмолоджений Ансамбль Пісні "Лемковина" під керівництвом заслуженого дириґента, п. Ярослава Трохановского. В програмі "Лемковины" было дуже новых сьпіванок, переплітаных вершами І.Русенкы, П. Мурянкы і В.Грабана.

Ансамбь "Лемковина" розпочал выступ піснью "Лемкы", до слів І. Русенкы,з музыком Я.Трохановского, том акурат, котра была моттом XIII Лемківской Ватры на Чужыні:

Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будне богаты,
І чести не дайме здоптати,
А віры не злонит нам біда.

А дальше были пісні і сьпіванкы: "Полетіл бым на край сьвіта", "Чыє то полечко не оране", "А там долов під облачком", бісувана, з уділом молодого солісты Мирослава Клинковского,"Верхвино, світку ти наш" і інчы.

Барз добрі,же оба ансамблі розпочали правдиву, приязну і здорову конкуренцию на поли збераня, плеканя і шырінья лемківской культуры. Но бо як мож інакше уважати, коли молодіж невеликого народу, так розшнарена по сьвіті, без великой фінансовой помочы, радит сой не гірше як молодіж богатых народів, але в тім і правда, же "мы бідны, але духом богаты".

Барз приємні было оглядати выступы гости зо Словациі і Франциі.

Ансамбль "ЗАРУБА", то русинскій ансамбль, а сьпіванкы іх барз часто сьпіваны были през нашых дідів-прадідів. Голосы хлопів з "Зарубы" як дзвоны,а дівочы - як дзвіночкы. Сьпіваня такого тепер дост рідко чути не лем в горах нашых, а праві николи на чужыні. Михалівсы лісы напевно долго будут памятати тоты сьпіванкы.

Зарубяне вказали тіж на сцені фрагменты лемківского весіля на Словаччыні, котре в більшости подібне было до нашого обряду.

О бретонскым ансаблю з Франциі тіж можна дуже писати, хоц то музыка, сьпіванкы і танці не з гір, але знад моря. Чути в них тіж давны вікы і сьвідчат о великій культурі того народу. Хоц тото вшытко представлене было в языку для нас незрозумілым, то музыка, танці і мельодиі давали ся добрі розуміти. Была в них велика любов до того, што давне, рідне і своє, промавляюче до нас, тым більше, же Бретонці то тіж меншіст народова во Франциі.

Добрі заповідат ся молоденькій "Поточок", а його молоды мандоліністы будут напевно хотіли колиси переняти музыку свого учытеля,пана Гойняка, теперішнього керівника гудаків ансамблю "Кичера".

З діточых конкурсів треба представити хоц лавреатів. В конкурсі сьпіванок:

1.Наталька Шкырпан, 2.Аня Дичко 3.Лідя Гуньчак,

В конкурсі рецитациі:

1.Петро Палка, 2.Андрий Волович 3.Аня Дзядик; выріжнено Аню Пласконь.

Было бы іщы дуже до писаня, але 13-та Ватра на Чужыні то уж минуле і ту треба зробити обрахунок перед наступном Ватром. З того, што было видно на Ватрі тамтого, а іщы веце того рока, знати треба, што то барз велика зміна і треба тото доцінити. Більше як штырі тисячы люда з перевагом молодежы, полне шатер і авт ватряне поле, кажэт ся задумати. Аж ся просит, жебы написати, што наступна Ватра уж близко і то напевно іщы більша.

Ту, на чужыні,обставины сут дуже гіршы як в горах. Там красы додают, шум ялиц і смереків, плєск

рвучых потічків, прекрасны горы - верхы і долины, медже нима круты дорогы і стежкы, а по боках хыжы і церковці деревяны. Ту зас заглушат рівнина і пісок, лем ліс сосновий з пустом поляном дрімлют од Ватры до Ватры.

Зато, дорогы краяне і діяче нашой лемківскої спільноты, уж од гнеска треба подумати добрі о приготовліню наступного свята лемківскої культуры на чужыні, де треба:

- Конечні выдержавити,або выкупити землю не лем державлену до того рока, але цілу поляну, аж до західнього ліса.

- Попросити Раду Міста і Гміны Хоцянів о поміч в розбудові дороги од лісничівкы до Михалова (бл.1500 м.), бо през село аж прикро іхати автом, а не то автобусом.

- Приготовити полний плян перспектывного ужыткованя ватряного поля з перенесіньом сцены аж під ліс,як найдальше од церкви. Уж тепер так великій зыізд, з торговльом, голосном музыком, сьпівами і танцями, не може одбывати ся так близко церкви.

- Збліжыти ся на тій поляні до потічка, в котрым давно тому плюскали ся михаліўскы діти.А може нашло бы ся місце на студню,або просити власти гмінны о поміч в допроваджыню воды на ватряне поле.

Напевно то не такє просте як написати в газеті, але од чого сут люде на чужыні?! Для такой справы не поскуплят ани силы, ани гроша, хоц ім обоіх не збыват.

Треба з мильым, добрым, чесным словом дійти до вшыткых прихыльників ЛЕМКІВСКОЙ Ватры на Чужыні, а передовшыткым до молодежы, для котрой єст она сонцьом при якым можут зберати ся хоц раз до рока.Молодіж была,єст і буде силом нашого народу.

До такой роботы покликати треба уж тепер організаційний комітет під дозором Стоваришыня Лемків, з проблемовыма комісіями. Лем в такій діяльности буде сила, а потім і полне задоволіня.

Адам БАРНА

ЯРОСЛАВ БАРНА

ЛЕМКОВИНО, МАТИ МОЯ!

Ленковино! Кличу Тебе моя Мати. Кличу Тебе, бо-н то я Твойон дітином. В матерінскым болю єс ня родила, плекала кормила.

То власні Ты навчыла-с ня рідиой бесіды. Ты-с мі повіла - як ся нам зберати, як смычок зімати до рукы, як загуляти.

Што бым без Тебе робила през тоты рокы дітинства? Хто бы мі сьпівал стрічкы тых вшыткых сьпівanок?

То власні ты навчыла-с ня любови до своіх зеленых верхів, то власні Ты вказала-с мі красоту деревяных церкви.

Ци удаст ся мі гнеска за тото вшытко подякувати?

І хоц наштоден так сме далеко од себе, Ленковино, Мати моя - я-н гнеска гев власні для Тебе.

Чую запах Твоіх прекрасных смереків, чую шум рвучых гірскых потічків. А тоты бані заглядаючы зза горы - ци то не знак, же Ты жыеш? - же жыти будеш на вікы.

Для Тебе, мій лемківскій краю, для Тебе гнеска гев, на чужыні, заграт, засьпівat, загулят Твоя дітина - "Кычера".

(Текст під морморандо пісні "Цне мі ся за Тобом, мій лемківскій краю", сьпіваной через Ансамбль Пісні і Танця "Кичера")

Пс.

Треба іщы поінформувати,же по Ватрі, вечером в неділю оба лемківскы ансамблі і французкій выступили зас перед великом публіком в Ліниицкым парку. Видно там было велику солідарніст. Як сьпівала "Кичера - артисты "Ленковины помагали публиці оплескувати іх,аж голос по парку ішол;як сьпівала "Ленковина" - оплескували ей кичеряне. Наконец вшыткы ансамблі заграли і загуляли з публиком лемківского вальця.

(АБ)

ЛЕМКІВСКА ОСІН

(продолж.зо стор.1)

Думка про **Лемківску Осін** - бо так орґанізаторы назвали поетычну стрічу - зродила ся давно і неє нова. То потреба контакту, зближыня, познаня себе, - є і была мотором той імпрезы. Бо як жыти мирно з Богом, коли не знаме своіх другів? Запрошено поетів зо вшыткых орґанізаций - без огляду на тото, ци рисинскы, ци украінскы. В розмовах запрошены гості повіли, же передовсім репрезентуют себе і свою творчіст, а політыка - політыка ся переіст, остане лем правда Правда в культурі, о котрій свідомы люде не забывают.

16 жолтня перед полудньом,в золотім проміню осіннього дня, на каміннім мурку з сірой карпатской скалы што крыло єй внутря Бескіду, заясніли таблиці - погрудя Івана Русенка і Владиміра Хыляка. Одкрыл іх ґаздамузею - Федір Ґоч. З музейного кутика потекла близка вшыткым пісня до слів Русенка -"На Лемковині". Тот своєрідний гымн лемківского краю наполнил повітря гмельном тугом і на лиця присутных внюс повагу. Ґазда - Ґоч в зворушливых словах символічно привитал на ріднім подвірци сынів той землі - Русенка і Хыляка. І хоц приняла іх на вічний сон велика украінска земля, они все тужыли до рідной Лемковины і - діждали ся... вернули до рідного порога. Ту, в музейній загороді, нич ся не змінило. З такой хыжы, з родинного тепла, вырвала іх нешасна доля. Віриме,же для них музей стане ся рідным, матеріньскым кутом.

Молоды Лемчата, Марта і Дамян повіли Русенковы вершы; з боку долітувал голос скрипкы. То старенькій сивий дідо грал як за давных, молодых років. Хоц одвык од гушельок, струны одозвали ся з-лемківска, давном пісньом. Під памятковы таблиці положыл квітя П.Мурянка і розповіл про жытя нашого поеты як знал найкрашше, найтеплійше - соковитом лемківском бесідом. То Русенко отворил, не лем перед ним, лемківскы поетычны двері, повчыл як кохати рідне, як жыти з іменом Лемко. На сивых волосах Мурянкы сріблил ся остатній промінчык літа і подумал єм втовды - як немилосердні скоро тече час, проминяют весняны дни,літа і зимы, як ся миняме вшыткы, а наша Лемковина остає все в загрозі, люде забывают про своє, а тых што дбают про народны традициі, культуру, язык-штораз меньше, меньше...

Коли розгостили сме ся під стрі хом музею, за шырокым столом, на дубовых лавицях - вшыткых привитало родинне тепло, в старым, віковым пецу горіл оген. Родинна атмосфера уділила ся вшыткым участникам. Над нами святы образы,під повалом камфінова лямпа, в куті шырока постіль і колыска. Над пецом шырока капа, попри ній вшытко, што потрібне до варіня стравы... Оген грає в душы пеца - при нім нашы лемчата в народнім одязі під проводом пані Мариі рыхтуют кєселицю - і як ту не быти рад?

За столом - як пристало на традицию - офіцийно витано гости. З Украіны - Мирославу Іванців і Володимира Барну,зо Словациі - Марию Параску-Мальцовску і Йосифа Галька з Польшы - Олену Дуць, Петра Мурянку, Володислава Грабана і запрошеных представників власти, з бурмістром Дуклі. В стрічы взяли участ гості - любителі поезиі, так з Украіны, як і з Польщы. Гостили сме знаного швейкольоґа, перекладача літературы ческой і словацкой - А.Крога з Нового Санча.

На вступі Євгеній Дзядош передложыл проґрам свята на два дни. Олена Дуць прочытала доповід про творчіст і жытя В.Хыляка, навязуючы до 150-ой річниці од дня народин і 100-ой од дня смерти писменника. Володислав Грабан про жытя Никифора Дровняка,до 25-літя смерти найвыдатнійшого лемківского маляря-самоука узнаного в цілім сьвіті.

П.Мурянка передставил запрошеных поетів. Каждий з них доповіл пару слів про себе, свою творчіст,

інтересуючы епізоды з жыття. Были спомины і рефлекції.

Давно, а може николи, тота хыжа не гостила так численну групу творців. Певно николи не чытано ту так вельо вершів. Почули сме творы по лемківскы, по руснацкы і на літературній українскій мові. Розуміли сме ся добрі, і были сме зрозумілы для вшыткых. Свої - близкы собі люде. Тот натурально родинний настрій часом лем заколочував блиск сьвітел телевізийных камер і підсуваны радийовы мікрофоны. Духова гостина продовжала ся. А коли закінчено презентацию творців, ґазда музею запросил до оглядання лемківского добытку, якій громадил через 25 років. Деякотры приїхали ту перший раз і не могли ся начудувати красом, яка нашла місце в творчім жытю Лемка, в жытю штоденнім, наполненым працьом, в знарядях,одязі і фантазиі,на котру не все старчыло часу, а коли го старчыло, вправна рука творила чудо...

Кеселиця смакувала вшыткым - можна было достати хто кілко схотів. Перед ідлом одсьпівано "Отче наш". Люде раділи, чули ся свобідні, дискутували про свої проблемы, про проблемы Лемків. Ділили ся творчым досвідом, способами орґанізуваня культурного жыття, і обіцяли же іщы ту вернут. Хоц было пізно, никого не морил сон. Коли сме пішли спати, над Тылявом горіло зьвіздисте небо і было чути весільну пісню...

Мікробус,якым мы їхали, підскакував по нерівній дорозі.За вікном пересували ся лемківскы села: Мшана, Поляны, Крампна, Святкова, Котан і другы. Золоты верхы горіли в буковых лісах, осінь зазерала до хыж. На беріжках, понад селами,цярували лемківскы перлинкы - деревяны церкви. Смутны в осінній ден. Смутны - як ціла наша Лемковина.То щеста, же хоц можеме ей бидіти...

Так сме їхали, же ледво встигли на Службу Божу до Горлиц. Отец Галчых поздоровил гости і запрашал на Лемковину, не лем в одвидины. Обідаме, а потім скоро до Білянкы,

бо там жде нас несподіванка - концерт "Лемковины і нашы, быти може, новы любителі поезиі. І так тіж было."Лемковина" дала чудовий концерт. Зьіхали ся люде з околиці, якбы Білянка была столицьом, а може.покус і єст, бо одталь на сусідні села несла ся не лем чудова лемківсак пісня. І гнеска сме ей почули од наймолодшого поколіня, яке вступило в ряды ансамблю. А пізнійше наша стріча з любителями слова. Вершы слухали старшы і молоды Лемкы. Не было іх так дуже як на концерті, але... слово без музыкы не каждий добрі чує. Зато в затишнім куті, де резидує "Лемковина", вшыткы ся чули свобідно. Б'ла кобаска і чай, а молоды Лемчата нияк не хотіли перестати сьпівати, якбы концерт ся николи не кінчыл.

Лемкы, то диваний нарід - як повіла сьмпатычна любителька поетычной стрічы - найтяжше горе зносят зо сьпівом; якбы николи нич ся не стало - сьпівают! А може зо сьпівом легше жыти? Та лем сьпівайте.. сьпівайте нам якнайдолше.

Володислав ГРАБАН

КАРПАТСКІЙ БУК,
або коротка історія єдного жытя

В грудни минят 20 років од смерти,зас в липци минуло 100 років од народжыня Владиміря Возняка - тихого, мудрого Лемка, єдного з найтвердшых нашлідників лемківскої народної ідеї в Гунянковым, Русенковым поколіню.

Вродил ся Владимір Возняк 6 липця 1893 рока в Білцаревій.В основній школі был першым учеником, але доля не дала му можливости - як гварят - піти дальше; адже дома было іх семеро. І,хоц троє з них - Лука, Анна і Катрена пішли в Америку, прото Америка не одраз процентувала. Треба было років, жебы ся дачого доробити - кед ся вело. А ту ся не барз вело. Укача присыпало в пенсильвенскій копальни угля, зас дома одышла з того сьвіта - лишывшы двоє дрібных дітн - сестра Мария. Молодо вмер брат Ярослав. Та вернийме до Владиміря.

Не пішол до шкіл, але вчыл ся сам. З чытальні Качковского брал книжку за книжком і чытал...По ночах чытал, бо в ден треба было тырати; был тепер в няня Митра і мамы Параскы, ту дома - найстарший. І так му уж тото старшенство, потреба опікы, помочы, повчыня - остало до смерти.Але не попереджайме фактів.

Владимір Возняк зо сыном Ваньом і сестрицьом - автором тых рядків

В 1914 році пішол воювати за цисаря. Не барз му было тото до подобы і, кед лем на італіянскым фронті остал ранний, робил вшытко, жебы выздоровлювати якнайдолжше. З польовыма шпиталями перешол цілий Балканскій Пілострів, од Любляны до Відина в Болгарні. Хоц о то не забігал, авансувано го до першого підофіцирского стопня. Скорыстал з того, кед вернул домю. Од 1918 до 1920 рока полнил защытну функцию в гонорвій варті при Уряді Лемківскоя Народноя Республикы. Кед пропали народны надії, припомнул сой о особистым жытю і в 1923 р. оженил ся з Оленом Молодчак з Боґушы.

Родили ся, росли діточкы. Здавало ся же вшытко буде добрі. До часу! Пришли роки выселінь. Протидіял як лем міг. Перед другым, абсолютні мусовым - уж быґнаньом- сходили ся до иего што мудрійшы газдове і до свитаня радили. "Будеме ся бити?" Ніт! Бити ся не было ани чым, ани уж - кым! Як бы недост было згрызоты - молодом вмерла жена. А неодолга, уж на выґнаню, в Тшмелю одышол до Бога сын Митро, надія, очко в голові. Фатум молодой смерти і не лем смерти,не хтіло лишыти родины. Бог єден знає - якій пекучий біль гнобил серце того чловека, та він го не собі не вказував... Памятам Велі,тоты направду Сьваты Вечеры, спожываны родинні (моі мама были рідном сестром Владиміря Возняка).Втовды любит вказати ся слеза, але я єй в уйковых очах не заламятал.Іх фільозофія жытя была ясна - тым, што остали, треба кормити радістю, віром, надійом, а не смутком.

Вмер Владимір Возняк 5 XII 1973. На чорным ґранітобым памятнику засьвітил єм недавно лямпадку.Ґоріла може пару годин,а мож західній вітер здул єй, лем вышол єм за цмонтір. Та памят о Ним не розжене николи і нияка стихія. Бо в тым, што роблю, чым жыю - жыє Його частка.

Петро Мураика

"ДІАЛЕКТАРІЙ,

або ж мила книжочка русинской бесіды в вершах" - так зове ся найнівша книжка Івана Петровція выдана того рока. Містит понад 700 стишків, пояснюючых в фільозофічній, часто гуморыстычній формі, стары русинскы слова. Спосеред них выбрали мы на днес шлідуючы:

Анде

За ніч коні
ся звільнили
Од ненависных ім пут,
Та кадиси розлетіли,
І лем пута **анде** - ту.

Брянжа

Збагнути тяжко
чоловіка,
Бо хто бы і што
на то повіл:
Антирусинска **брянжа** -
кліка
Складат ся з Русинів!

Бузерант

Ныні звут ся демократы
Всі,што были комуністы
Так же вшыткы
бузеранты
Днес - гомосексуалісты

Вадити ся

Вадити ся -
сперечати ся з тобов
Всьо єдно, што плавати
не за водов!..

Гудакы

Музыканты - **гудакы**
Як вдарили в цимбалы,
Як на гушлях заграли -
Втихли нашы болячкы.

Доромбы

Кєд великы
в дівкы губы,
Гварят же - **доромбы**.
Та я такы не цюлую,
Хоц бы мене гром бил!.

Русинська Талия – русинка Софія Терковні – „Міс Карпат – 90".

Славко Слободан

Проста наука простым Руснаком

Гей, Руснаци,
вы простаци,
кілко вас дурили,
обіцяли горы-долы,
а голых лишыли!

Собі взяли сыра-масла,
вам лишыли дзеру,
доста і того Руснаком,
тым простаком, веру!

Не єдны вас слободжали
од чужого ярма
тай до свого запрігали
- робити задармо.

Ой, змагайте ся,
братковє,
будете хвалены,
мы будеме поганяти,
бо вы не учены!

Мы даме вам і культуру
і імя новоє,
а вы про тоту науку
забудте за своє.

Ужгород 1990

МАКСИМ І КЛИМ

Максим і Клим мали ґрунты по сусідскы. Стоят на меджы і розправляют, як то они, о вшыткым, але найбарже трапит іх посуха.

- Біда, Максим! Кєд буде так дале пекло іщы з тыжден, та выпалит до цна вшытко.

- Та, што тобі, Климе! На твоє завсе двараз веце дощу падат.

- Якже то так, якым чудом?

- Ниякым не чудом. Маш преці двараз більше поля як я.

* * *

- Памяташ, Климе, як єм тамтого рока стратил пятдесятку? Гнеска беру тоты самы ґачы, і знаш, што єм нашол?

- Пятдесятку? Ой, як то добрі - ґольнеме сой дашто!

- Фраса! Діру єм нашол - кади пятдесятка вылетіла.

* * *

Максим і Клим выбрали ся потягом на прогульку (а може на гандель) аж до Львова. Перед входом до Стрыйского Парку чытают табличку, што входити ту мож лем з псами на мотузку. Клим шпорче по вшыткых кышенях свойой гунькы, аж врешті гварит:

- Но, мотузок мам! Але де ту пса найти?

"BESIDA" - kwartalnik Zarzadu Glównego STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

Redaguje zespół: Piotr Trochanowski - redaktor odpowiedzialny, Paweł Stafiniak; korespondenci terenowi: Adam Barna (Legnica), Jarosław Chomiak (Wrocław), Tomasz Mołodczak (Gorzów Wlkp.), Michał Romaniak (woj. legnickie).

Adres redakcji: 33-380 KRYNICA, skr. poczt. 123